
Petr Vokáč

TAJEMSTVÍ NĚMECKÉ ATOMOVÉ BOMBY

S údolím Jonastalu, do jehož okolí patřila městečka Arnstadt, Ohrdruf i zámek Wachsenburg, jsou spojeny spekulace o tajných podzemních chodbách, ve kterých se pracovalo na německých tajných zbraních, které měly změnit průběh druhé světové války. Chodby se našly a jsou dokonce, jak jsem se mohl přesvědčit, i když jen některé, s obtížemi a na vlastní nebezpečí, přístupné.

Cläre Wernerová, někdejší kustodka zámku Wachsenburg, uvedla po válce do prokolu zajímavá sdělení: „Na 4.březen 1945 si dobře vzpomínám. Na zámku se měly slavit nějaké narozeniny, ale celá sláva byla, už ani nevím, z jakého důvodu, odvolána. Co vím jistě, že byl na zámku také Hans Rittermann. Byli jsme dobří přátelé a oslovovali jsme se křestními jmény. Byl to právě Hans, kdo toho dne řekl, že dnes v noci se na vojenském cvičišti blízko Ohrdrufu stane něco neobvyklého, o čem jednou budou psát dějiny. Stane se něco, co svět dosud nezná a nikdy nic podobného neviděl. Měli jsme jít večer na věž zámku a dívat se směrem na nedaleké Röhrensee.

Do věže jsme šli asi v 8 hodin večer. V půl desáté se Röhrensee ozáfilo jakoby stovkou blesků. Uvnitř bylo světlo červené a zvenku žluté. Byla to taková záře, že se mohly číst noviny. Všechno trvalo jen krátce, a potom jsme chvíli vůbec nic neviděli. Pocítili jsme mohutný vítr a netrvalo dlouho a všechno se uklidnilo. Obyvatelé nedalekých vesniček Holzhausen a Wechmar příští den krváceli silně z nosu, měli bolesti hlavy a nepříjemný tlak v uších. Já jsem byla druhý den jako zmlácená. Cítila jsem se zcela nesvá. Druhý den k nám přišla skupina příslušníků SS a chtěli vědět, kde jsou ti mrtví. My jsme o žádných nevěděli. Ptali se na Burg. Já jsem jim řekla, že jsou v zámku Wachsenburg, kterému se obecně říká Burg. Pak auta odjela na Mühlberg. Některá jsem viděla jet k vojenskému cvičišti.“

Jiný svědek, Hans Wachmut, vypověděl, že po výbuchu nedaleko cvičiště, při kterém bylo mnoho světla, se účastnil odklízecích prací, a to na zvláštní rozkaz podepsaný samotným dr. Hansem Kammlerem.

O zmíněném již Hansi Rittermannovi se 55 let po skončení války nevědělo a on sám mlčel. Teprve když v lednu roku 2000 promluvil, vyšla najevo netušená pravda.

Jeho současníci jej charakterizovali jako velmi jemného člověka, který mluvil anglicky, rusky a japonsky. Na začátku 40. let minulého století byl přeložen z Berlína do Arnstadtu. Pracoval v Duryňsku na důležitých stavebních objektech a byl přímo podřízen doktoru Hansi Kammlerovi. Po hádce s jistým Schörmingem, který později nějaký čas působil na ambasádě NDR v Praze, odešel v roce 1948 do USA a v roce 1989 se přestěhoval do Izraele. Zemřel roku 2004 v 94 letech. Byl dobrým přítelem rodin Cläre Wernerové. Občas přicházel na Burg, jak se zámku říkalo, na kafe. Nenosil uniformu ani partajní odznak. A jezdil na kole.

Doktor Hans Kammler, SS obergruppenführer a generál zbraní SS byl jedním z nejmocnějších mužů Třetí říše. Spadaly pod něj ty nejtajnější projekty. Ze scény zmizel na začátku května 1945. Hovořilo se o tom, že snad spáchal sebevraždu nebo že byl zabit v přestřelce. Po celé roky však neutuchaly zvěsti, že na konci války jej odvezli Rusové nebo Američané.

Jeho smrt se oficiálně potvrzovala pravým úmrtním listem. Jeho pravdivost však dostávala trhliny. Úmrtní listy se totiž objevily čtyři a lišily se v údajích o datu i místě smrti.

Výpověď Hanse Rittermana vnesla do této záhady světlo: Kammler byl 1. 4. 1945 v objektu „Burg“ (což nebyl zámek Wachsenburg). Odpoledne letěl z polního letiště Eichfeld Bittstadt do Hradištka. Spolu s ním odletěl i ing. Wagner, který měl cosi zařizovat v Plzni. Dne 6. 5. 1945 obsadila plzeňské tajné laboratoře ve Škodovce americká armáda. Týž den došlo k rozhovoru mezi generálem Pattonem a Hansem Kammlerem. Výsledkem rozhovoru byla dohoda o Kammlerově zmi-

Foto: anuit

GENRÁL SS DR. HANS
KAMMLER – JEDINÁ
DOCHOVANÁ FOTOGRAFIE
V UNIFORMĚ

zení, zamaskovaném oficiální zprávou o jeho sebevraždě. Ve dnech 25.–28. května 1945 se pod jménem dr. Hans Hausmann pohyboval v oblasti Ohrdrufu a Arnstadtu a spolu se skupinou vysokých důstojníků amerických vědců byl ubytován na zámku Wachsenburg. Na „Burgu“, což byl krycí název tajného objektu nedaleko Ohrdrufu, kam měl být přestěhován Hitlerův hlavní stan a jehož umístění dosud nebylo zjištěno, tehdy Kammler svěřoval Američanům tajemství německých tajných zbraní, které se zkoušely v prostoru letecké zkušebny v Ohrdrufu. V Jonastalu byl jako doma. Vždyť pod jeho velením byla tu dokončována tajná továrna. Z polního letiště odletěl 28. května ve 14.30 hodin. Američané jej údajně z bezpečnostních důvodů nechtěli dopravit rovnou do USA. V dohodě s Rusy a Čechy byl prý dopraven do vesnice Skalka u Prostějova k českému strýci německé sekretářky gestapa Augusty Sinkové, rozené Brünnové. Kammler uměl česky. Byl vydáván za vědce nacisty pronásledovaného a bylo mu udělen sovětské a československé vyznamenání za zásluhy o odboj. Dostal nové jméno a pod tímto jménem v roce 1972 zemřel. Zda je pochován ve Skalce, mi není známo. Podle sovětsko-americké dohody byl k dispozici oběma velmocem. Američané i Rusové od něho získávali informace z hruba o 20 objektech, v nichž se vyvíjely, eventuálně vyráběly tajné zbraně. Patřila k nim plzeňská Škodovka, Štěchovice, Arnstadt, Königsberg a další. Pro obě mocnosti byl důležitou osobou. Od roku 1967 udržoval spojení s ing. Kleinem, někdejším oberführerem, který rovněž byl zapojen do výstavby objektu Burg. Klein byl na konci války zadržen a internován v Dachau, kde byl poznán jako jeden ze šéfů Škodových závodů a vydán do Československa. Zde byl odsouzen a v roce 1967 mu bylo po propuštění z věznice dovoleno odjet do SRN. Se svou rodinou Kammler neudržoval od roku 1945 žádný kontakt. S Kleinem však setrval v písemném i telefonním styku až do své smrti.

Údaje Hanse Rittermanna o Kammlerovi jsou zajímavé a věrohodné. Podle něj existoval projekt operace Avalon orientovaný na výstavbu čtvrté říše. Kammler disponoval poznatky, které v Německu patřily k nejtajnějším. To bylo jeho nejlepší životní pojištění. Spojenci, západní stejně jako východní, prahli po technologii německých tajných zbraní, takže Kammler měl jak pro Američany, tak

pro Rusy obrovskou cenu. Hans Rittermann ve své výpovědi uvedl mimo jiné: Vůdce byl v Burgu v okolí Jonastalu kolem 28. března 1945 a tehdy se také konala Hitlerova poslední porada o nasazení „zázračných zbraní“. Proti jejich nasazení se vyslovil ministr zbrojního průmyslu Speer. Na poradě řekl Hitlerovi: Nebylo už dost utrpení mezi lidmi? Za Speera se postavil i Hans Kammler. Hitler zuřil a musel k němu být povolán jeho osobní lékař.

V podstatě šlo o odmítavý postoj k použití německých atomových zbraní. Německo totiž na konci druhé světové války skutečně již mělo atomovou bombu. Nejenom to. Minimálně jednou, ale pravděpodobně dvakrát ji dokonce vyzkoušelo. A to právě nedaleko Ohrdrufu. Všechno bylo v pořádku.

Až do nedávna se stále tvrdilo, že atomová bomba s menším než kritickým množstvím „nálože“ je nerealizovatelná. Jak u uranu U-235, tak i u plutonia Pu 239 jsou kritickým množstvím kilogramy, u uranu dokonce desítky kilogramů. Konkrétně u uranu je to 52 kilogramů, u plutonia 10,5 kilogramu. Němci však už zřejmě věděli, že tyto hodnoty mohou být sníženy při použití neutronového pláště a že vhodným materiálem pro plášť je beryllium. Při pěticentimetrovém plášti z tohoto materiálu kritické množství u plutonia Pu 239 činí 5,5 kilogramu a u uranu U 235 16 kilogramů. Kritické množství lze přitom dále snížit „zhuňněním“, tedy stlačením. Tím sice poklesne výbušná síla zbraně, ale je plně zachován její radioaktivní smrtící účinek. Výsledkem je jakási „kapesní“ atomová bomba. Kdo ovládá technologii minibomby, ovládá stlačení a efektivní využití i konstrukci velké úsporné bomby. Nevýhodou je časová i finanční náročnost zvládnutí této technologie. Časová ztráta je však jen relativní a vrací se v menší spotřebě štěpného materiálu. Lze tedy konstruovat atomovou bombu s podkritickou masou. Je to dokonce ještě efektivnější. André Gsponer a Jean-Pierr Hurni v knize „Fourth Generation Nuclear Weapons“ uvádějí, že největší stlačení může dosáhnout až čísla 10. A v poznámce říkají zcela jasně: „Nejmenší množství plutonia pro funkční plutoniovou bombu je asi 100 gramů.“ Pak už je snadnější si představit, že němečtí vědci a inženýři pracující za druhé světové války na řešení tohoto problému mohli dospět k výsledkům, který američtí specialisté zapojení do projektu

Manhattan pokládali za nemožné. Dlouho, vlastně až do doby, než promluvil Hans Rittermann se o nukleárním výzkumu německých vědců mlčelo. Důvodem k tomu byla nejspíš okolnost, že tajné služby Spojenců už měly ve svých sejfech informace o německých úspěších na poli nukleární techniky, které nebylo v jejich zájmu popularizovat. Vždyť jenom Hans Rittermann, podle svého přiznání, po příjezdu do USA vypracoval o své činnosti za druhé světové války několikasetstránkový elaborát. Jistě není pochyb, že pro vojenskou zpravodajskou službu.

Na rozdíl od velkoryse pojatého amerického projektu Manhattan, k jehož realizaci byly k dispozici prakticky neomezené finanční i materiální prostředky a dostatečný počet prvotřídních specialistů, v Německu nebylo možno získat v potřebném rozsahu ani materiál, ani odborníky. Němci proto hledali co nejúspornější technická řešení. To potvrdil i jistý agent britské tajné služby, když po válce uvedl: „Němci našli inteligentnější a jednodušší řešení pro výrobu atomové bomby, což spojení vyděsilo.“ Němečtí inženýři zřejmě již znali teorii berylliového pláště a stlačování, o níž až v roce 2001 psali Gsponer a Hurni. Je jasné, že pro toho, kdo je schopen vyrobit malou nukleární zbraň, je snazší vyrobit i bombu s větší náloží. Opačně už tento závěr neplatí. Malé bomby skýtaly také výhodu, že bylo možné přístroji měřit intenzitu exploze. Při testování explozí americké plutoniové bomby, byly, jak víme, všechny měřicí přístroje zničeny. Síla exploze převýšila očekávání expertů. Přesvědčili se sice o mohutnosti výbuchu, ale nezdařilo se jeho exaktní vyhodnocení, které je pro úspěšný experiment nezbytné.

Obvykle se síla nukleární exploze udává v kilotunách (v tisících tun) nebo v megatunách (milionech tun) výbušniny TNT (trinitrotoluenu), která tvoří náplň normálních pum a dělových granátů. Mohutná exploze má velký ničivý účinek včetně radiačního zamoření v rozsáhlém okolí. Vědci a technici se proto snažili vyvinout atomovou zbraň s náloží zajišťující výbuch menší mohutnosti. Nejde jim přitom jen o omezený rozsah ničení, ale i utajení pokusných výbuchů.

Z roku 1957 jsou známy nukleární exploze se zcela nízkým ekvivalentem exploze. Pokusný podzemní výbuch pod krycím názvem „Rainier“ vykázal ekvivalent 1,7 TNT, což není ani desetina exploze hirošimské bomby.

V roce 1958 byla odpálena bomba o výbušné síle pouhé jedné tuny TNT. To už naznačovalo vývojovou cestu k atomovým zbraním, které nemusí být ani velké, ani těžké. Hirošimská bomba se svým účinkem rovnala výbuchu 20 megatun TNT. V šedesátých letech minulého století sejfy tajných služeb vydaly svědectví, že na testovací věži v USA v roce 1958 explodovala bomba s ekvivalentní silou výbuchu 0,0002 kilotuny, čili 200 kilogramů TNT, což je stotisícina hirošimské bomby. To už je exploze srovnatelná s výbušnou silou 100gramové plutoniové bomby.

Při explozi malého kritického množství nukleární nálože se v teplo a ozáření promění mnohem větší procento štěpného materiálu, než tomu bylo u hirošimské bomby. Konkrétně došlo v Hirošimě k štěpení jen jednoho procenta uranu 235 a zbytek byl vypuštěn do vzduchu. Radioaktivní materiál spadl na velkou plochu a dal se identifikovat. Jednoduše a ironicky řečeno, v Hirošimě došlo k plýtvání nukleárním materiálem.

Vezmeme-li v potaz údaje o výbuchu německé atomové bomby u Wachsenburgu, lze se důvodně domnívat, že Cläre Wernerová trpěla několik dní jednoznačně symptomy lehkého ozáření. Je i pochopitelné, proč hovořila o silném větru, ale o žádném zničení okolí. Je rovněž pochopitelné, že lidé v bezprostřední blízkosti exploze okamžitě zahynuli, anebo zemřeli na následky těžkých popálenin. Na vojenském cvičišti dne 4. března 1945 zřejmě explodovala atomová bomba, která měla výbušnou sílu jedné tisícině hirošimské bomby. Není proto jednoduché dokázat dodatečně nukleární výbuch, když navíc převážná většina vlastní nálože se proměnila v energii. To podporují i výpovědi svědků, kteří hovořili o „paprskové zbrani“. Tím se i vysvětluje, proč na vojenském cvičišti v Ohrdrufu nebylo zjištěno žádné záření, z čehož se vyvozovalo, že v daném případě nešlo o žádný výbuch atomové bomby. Ve skutečnosti jde o neznalost, nepochopení a povrchní vyhodnocení fakt a souvislostí.

Německou atomovou zbraň popsal také Henrym Pickerem, který často obědval s führungem u jednoho stolu. Uvedl, že německá atomová bomba měla velikost malé dýně. Němečtí atomoví fyzikové už na začátku 40. let minulého století srovnávali velikost bomby s velikostí banánu.

Tomuto vyjádření byla ze strany wehrmachtu věnována pozornost, ale sdělení se chápalo jako přehnané přirovnání fyziků, kteří chtějí ohromit, aby získali finanční prostředky. Zpravodajský magazín Der Spiegel uveřejnil v roce 1949 článek líčící osud jednoho z německých vědců: Robert Tellmann se na konci války dostal do sovětského zajetí. Rusové v něm poznali zdatného nukleárního odborníka. Dostal příležitost pracovat v sovětském nukleárním programu. Sám Tellmann později podal následující svědectví. „Na počátku roku 1948 byla nedaleko Kaspického moře odpálena nukleární bomba, která měla nálož o váze 150 gramů.“ Oficiálně Rusové otestovali bombu až v roce 1949 a historie podezřívá von Ardenne, že bombu pomohl Rusům zkonstruovat právě on. Mohl to dokázat? Mohl.

Von Ardenne pracoval na německém nukleárním programu a na konci války se dostal do sovětského zajetí. Za svou práci dostal v SSSR dokonce Stalinovu cenu, tedy jistou protiváhu Nobelovy ceny. Nemohly být pro její získání exploze 150gramové nukleární nálože u Kaspického moře?

Na začátku května roku 1945 byl dr. Hans Kammler u rakouského města Ebensee. Co tam dělal? O tom historie mlčí. Ví se jen, že odtud odjel na sever, tedy do Čech. Kam konkrétně vedla jeho cesta, není známo. Na Hradištko, nebo už na Skalku? Ví se však jistě, že nedaleko Ebensee byla v průběhu války vybudována podzemní továrna na rakety V 1 a V 2. Nedaleko St. Poltenu byla podzemní továrna Quarz, kde se vyráběla těžká voda, jeden z komponentů pro výrobu atomové bomby. A nejsou vyloučeny další výrobní tajných zbraní. Musel to být hodně důležitý materiál, když se o něj zajímala Rudá armáda i Američané. Soupeřství zájmů došlo dokonce tak daleko, že 8. května 1945 sovětská letadla bombardovala na náměstí v Amstetten shromážděné Američany a Němce. Jsou k dispozici snímky, dokládající, že to v Amstettenu vypadalo jako po boji. Otázka je, co tam dělal dr. Hans Kammler. Předával tajemství, které znal jen on a málo vyvolených? Ale komu? Na to zatím historie nedala odpověď.